

Doba poválečná 1945 - 1948

V březnu 1945 opustili prezident E. Beneš a představitelé londýnské emigrace Velkou Británii a odletěli do Moskvy, kde je čekala klíčová vnitropolitická jednání o podobě a programu nové vlády. Ještě před odjezdem z Londýna E. Beneš zahájil jednání s představiteli hlavních politických stran – KSČ, národními socialisty, sociálními demokraty a také s lidovci J. Šrámka o základních rysech bezprostředně poválečného vývoje. Obrátil se i na orgán vzešlý ze Slovenského národního povstání – Slovenskou národní radu, aby mu sdělila své kandidáty pro jednání o sestavení vlády a otázky, které hodlá projednat. Podle Beneše se nová vláda měla ujmout úřadu na osvobozeném území a až do této doby měla být pověřena výkonem funkce vláda londýnská. Nová vláda měla být vládou Národní fronty. Vláda měla být pokládána za prozatímní, a to až do vyjasnění situace v osvobozených českých zemích.

Ještě v Londýně došlo k jednáním politických delegací KSČ, národních socialistů a soc. demokratů. Představitelé tří socialistických stran se ještě před odjezdem do Moskvy jednomyslně dohodli, že nebude obnovena „stará agrární strana“ a že její „představitelé nepřicházejí v úvahu jako politický partner v národní frontě“. Do Moskvy tedy necestoval navrhovaný zástupce agrárníků, tajemník Předsednictva ministerské rady E. Sahánek, a nepočítalo se ani s výrazným angažmá dalších členů londýnského Předsednictva ministerské rady. To mělo být spolu s ostatními součástmi prozatímního státního zřízení likvidováno.

Politická delegace a předseda vlády Šrámek odletěli z Londýna do Moskvy 9. března 1945. E. Beneš opustil britskou půdu kvůli mozkové příhodě s mírným zpožděním až 11. března. Londýnští členové exilové vlády a Státní rady jako reprezentanti obnovovaných stran národních socialistů, sociálních demokratů a lidovců se v jednáních o složení nové vlády střetli s představami a požadavky moskevského vedení KSČ a SNR. Londýnskou emigraci na jednání reprezentovali J. Stránský, J. David, F. Uhlíř a P. Drtina za národní socialisty, J. Bečko, V. Majer a V. Patzak za sociální demokracii, J. Šrámek a F. Hála za lidovce. Z Londýna též přijeli na jednání komunisté V. Nosek a B. Laštovička. Delegaci sociálních demokratů v Moskvě doplnili Z. Fierlinger a B. Laušman a delegaci KSČ K. Gottwald, V. Kopecký a R. Slánský. SNR reprezentovali J. Ursíny, V. Šrobár, J. Styk, G. Husák, L. Novomeský a J. Šoltézs, ke kterým se připojil z Londýna J. Lichner.

Ještě před samotnými jednáními o sestavení vlády se K. Gottwald snažil dosáhnout prohlášení E. Beneše, že přijímá návrhy SNR ve věci samostatného slovenského národa. K. Gottwald také předal Benešovi komunisty vypracovaný návrh vládního programu, k němuž se již kladně vyjádřili Z. Fierlinger, B. Laušman a L. Svoboda.

Vlastní jednání o nové vládě probíhala od 22. do 29. března 1945. Předmětem rozhovorů bylo personální složení vlády, její program a vyřešení státoprávního postavení Slovenska v rámci obnoveného československého státu. Základem pro jednání se stal komunistický návrh vládního programu. Po složitých diskusích (šlo zejména o spor o podobu armády, národních výborů, zjednodušení politického systému, zahraniční politiky, institutu státních tajemníků a o slovenské požadavky) došlo 29. března 1945 k dohodě o podobě vlády a o jejím programu. Výsledek byl kompromisem především mezi názory SNR a zastánci centralističtější podoby státu a mezi názory londýnské emigrace a moskevského vedení KSČ, avšak samotnému jednání dominovala připravenost a sebevědomí komunistů podpořené aktuální situací vývoje

válečné i mezinárodněpolitické situace. Sami komunisté jednání v Moskvě považovali za svůj úspěch. Naopak E. Beneš s výsledkem jistě příliš spokojen nebyl.

V Moskvě bylo rozhodnuto, že nebudou obnoveny ty strany předmnichovského politického systému, které byly označeny za "reakční" či za strany, které se "těžce provinily na zájmech národa a Československé republiky". Proto nebyla povolena činnost agrární, národně demokratické a živnostenské strany a na Slovensku lidové strany. Ostatní strany, tj. KSČ a KSS (vzniklá sloučením slovenských komunistů se sociálními demokraty), národně socialistická strana, československá strana sociálně demokratická, československá strana lidová a Demokratická strana na Slovensku vytvořily "Národní frontu Čechů a Slováků".

Kromě programových otázek byl druhou součástí jednání problém struktury a osobního složení vlády. Bylo navrženo, aby se vláda nově skládala z předsedy a pěti náměstků předsedy vlády. Toto předsednictvo mělo reprezentovat politické složení vlády a být tak jejím „politickým vedením“. Předsednictvo také mělo řídit činnost celé vlády tím, že určovalo program a řídilo schůze vlády. Pro administrativní zajištění práce předsednictva vlády měl být zřízen Úřad Předsednictva vlády, který však nejprve fungoval ve formě osobních tajemníků předsedy vlády a jednotlivých místopředsedů.

Stejně tak byla zdůrazněna potřeba koordinace činnosti jednotlivých resortů. Změnit se měla i struktura a počet ministerstev. Zejména komunisté podporovali v klíčových resortech institut státních tajemníků. Kromě ministerstev měly být při vládě vytvořeny jako poradní orgány vlády Hospodářská a Vojenská rada. Obdobně se měl „pomocným orgánem“ vlády pro vypracovávání účetně-administrativních směrnic a revizi finančního hospodaření ve státních úřadech stát Státní revisní úřad. V otázce osobního složení a rozdělení resortů se diskutovalo na základě návrhu předloženého komunistou R. Slánským. Komunisté navrhovali, aby bylo přijato usnesení, že členem vlády se nesmí stát žádný představitel pomnichovských vlád a že člen vlády musí bez výhrad přijmout dohodnutý program, což stvrzoval svým podpisem. Kromě členů politických stran navrhovala KSČ i tzv. odborníky nebo osoby celostátního významu (mezi nimi ale i komunistické souputníky L. Svobodu a Z. Nejedlého). Ke komunistickému návrhu podali doplněk J. Šrámek za lidovce, když požadoval pro svoji stranu 3 členy vlády, sociální demokraté, kteří hodlali prosadit 4 členy vlády a SNR, která požadovala, aby slovenští členové vlády byli považováni za delegáty SNR a ne jednotlivých slovenských stran. Výsledky porad poté byly na slavnostní audienci předloženy Benešovi a ten je schválil. 30. března byli na závěrečnou schůzi moskevských porad pozváni i gen. L. Svoboda a A. Hasal, pluk. M. Ferjenčík, J. Lichner, J. Masaryk, Z. Nejedlý a V. Široký, kteří se jednání neúčastnili, avšak byli navrženi za členy vlády. Všichni vyslovili s programem vlády souhlas. Za nepřítomné Pietora, Ripku, Ďuriše, Procházku a Clementise se zaručili členové jejich stran. První poválečná vláda se dala považovat za politicky dohodnutou.

3. dubna 1945 přijel E. Beneš s designovanou vládou na osvobozené území do Košic. Ještě před přechodem státní hranice (ve Lvově) podal Msgre J. Šrámek Benešovi s datem 2. dubna demisi dosavadní londýnské exilové vlády. Beneš demisi přijal, zároveň však Šrámka a ostatní ministry požádal, aby „spravovali vládní věci, dokud nebude ustavena vláda nová.“ To se stalo 4. dubna 1945, kdy E. Beneš v Košicích nejprve přijal k audienci členy londýnské exilové vlády a poté přijal slib členů první vlády Národní fronty. Přednosta kanceláře prezidenta J. Smutný přečetl formulí ústavního slibu, načež předseda a členové vlády složili slib podáním ruky prezidentu republiky. Text jako tradičně zněl: „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu svědomitě a nestranně konati své povinnosti a šetřiti ústavních a jiných zákonů“.

Na svém prvním zasedání v Košicích 5. dubna 1945 vláda ještě jednou projednala a schválila v Moskvě dohodnutý tzv. Košický vládní program. Vládní program obsahoval základní zásady vládní politiky ve vnitropolitické a mezinárodní oblasti. V I. článku definoval vládu Národní fronty Čechů a Slováků jako vládu reprezentantů "všech sociálních složek a politických směrů, které doma i za hranicemi vedly národně osvobozovací zápas za svržení německé a maďarské tyranie". Její existence byla limitována přípravou a provedením "všeobecné, tajné a přímé volby do Ústavodárného shromáždění", jehož hlavním úkolem bylo vypracování nové československé ústavy.

Další články programu byly věnovány pomoci Rudé armádě v dokončení osvobození republiky a vybudování nové československé branné moci, zejména z vojáků 1. čs. sboru v SSSR a podle zkušeností Rudé armády. Článek IV. programu stanovil linii zahraniční politiky na základě nejtěsnějšího spojení se Sovětským svazem ve smyslu československo-sovětské spojenecké smlouvy z 12. prosince 1943. Spolupráce se SSSR se měla týkat vojenské, politické, ekonomické a kulturní oblasti. Československá vláda hodlala využít pomoci Sovětského svazu zejména pro dokončení porážky Německa, při definitivním určení československých hranic v předmnichovské podobě, v otázce reparací a při "organizaci budoucího míru". Tuto "hlavní linii československé zahraniční politiky" měly doplňovat "přátelské vztahy k Anglii..., jakož i k USA a zvláště úzké přátelství k Francii". Článek V. požadoval nahrazení dosavadního "byrokratického a lidu vzdáleného správního aparátu" volenými národními výbory. Vládní program tedy definitivně odstranil pochybnosti a postavil se proti prozatímnosti tohoto řešení. Zároveň požadoval "důsledné zrovnoprávnění žen ve všech oblastech politického, hospodářského i kulturního života." Všeobecné volební právo mělo být přiznáno mužům a ženám od 18 let a mělo být rozšířeno i na příslušníky branné moci. Naopak aktivního a pasivního volebního práva měli být zbaveni ve smyslu retribučního zákonodárství "všichni zrádci národa a pomahači nepříteli". Obnovený československý ústavní pořádek měl "plně zaručit ústavní svobody, zejména svobodu osobní, shromažďovací, spolčovací, projevu mínění slovem, tiskem i písmem, domovní, listovní tajemství, svobodu učení a svědomí a náboženského vyznání." VI. článek stanovil zásady nového vztahu českého a slovenského národa v ČSR na základě "zásady rovný s rovným", zatímco článek VII. umožňoval odstoupení Zakarpatské Ukrajiny Sovětskému svazu.

Pro další osud německé a maďarské menšiny v Československu se stala klíčovým ustanovení článku VIII. Represivní postup proti menšinám byl ve vládním programu odůvodněn tím, že se "z velké části staly povolným nástrojem dobovačné politiky proti republice zvenčí, a z nichž se zejména českoslovenští Němci propůjčili přímo k vyhlazovacímu tažení proti českému a slovenskému národu". Zároveň však vláda prohlásila, že "nechce a nebude postihovat své loajální německé a maďarské občany, a zejména ne ty, kteří i v dobách nejtěžších zachovali k ní věrnost." Článek IX. stanovil zásady pro provedení retribucí. Vláda souhlasila s již v Londýně přijatou úpravou mimořádných lidových soudů a navíc požadovala vytvoření Národního soudu pro proces s protektorátními představiteli a představiteli tzv. slovenského státu. V článku X. a XI. navrhovala vláda provedení zajištění majetku zejména u občanů nepřátelských států, osob německé a maďarské národnosti, kteří se provinili proti československému státu jakož i u zrádců a kolaborantů, a to formou institutu národních správ. U pozemkového majetku výše uvedených kategorií osob měla být provedena konfiskace zemědělské půdy jako počátek nové pozemkové reformy, jejímž cílem bylo "jednou provždy vyrvat českou a slovenskou půdu z rukou cizácké německé a maďarské šlechty, jakož i z rukou zrádců národa a dát ji do rukou českého a slovenského rolnictva a bezzemků". Vláda ve svém programu potvrdila též zásadu restituce majetku odňatého za druhé světové války v důsledku národní, politické či rasové persekuce.

Mezi hlavní úkoly "obnovení hospodářského života" patřilo podle článku XII. znárodnění klíčových odvětví národního hospodářství. Nakonec se v článcích XIII. - XV. vláda zavazovala zabezpečit zásobování obyvatelstva potravinami, položit základy "velkorysé sociální politiky a sociální péče o všechny vrstvy pracujícího lidu měst a venkova" a zasadit se o obnovu vzdělávání, vědy a kulturní oblasti. Vláda prohlásila, že bude podporovat tvůrčí schopnosti lidu tím, že bude "organizovat a podporovat demokratickou cestou účast nejširších vrstev našich národů na každodenním politickém, hospodářském, sociálním a kulturním životě, aby se tak stalo skutkem, že lid je opravdu jediným zdrojem státní moci." Výše uvedená ustanovení vládního programu se tak stala základem pro reformovaný společenský systém Československa, které se mělo stát "lidově demokratickým státem". Vládní program byl též nazýván programem "národní a demokratické" revoluce. Jeho přijetím narůstal vliv a zároveň politická odpovědnost stran Národní fronty a tím i ministerstev a vlády.

Nejdůležitější části vládního programu byly uskutečňovány prostřednictvím příslušných dekretů prezidenta republiky. Jejich přípravu převzala košická vláda a zejména její předsednictvo. Jednotlivé resorty byly pověřeny vypracovat urychleně „pracovní plány“ včetně navrhované legislativní úpravy. Příprava návrhů dekretů pak byla koordinována nejprve předsednictvem vlády a po přesunu vlády do Prahy nově zřízeným legislativním odborem Úřadu předsednictva vlády vedeným Pavlem Korbelem (Koerblem). K zajištění této činnosti pak Úřad vydával oběžníky, pokyny pro sjednocení legislativních prací a dokonce i Výnosy publikované ve Věstnících ministerstev.

Nová ústavně právní podoba vlády byla dána ústavním dekretem z 2. dubna 1945 o nové organizaci vlády a ministerstev v době přechodné. Byly jí vytvořeny předpoklady pro fungování výše zmíněné vlády Národní fronty. Vláda měla 16 českých a 9 slovenských členů. Ministerským předsedou jmenoval E. Beneš dosavadního československého velvyslance v Moskvě a levicového sociálního demokrata Z. Fierlingera. Dalšími členy vlády, která měla kromě předsedy pětičlenné předsednictvo, se stali: J. David (národní socialisté), J. Šrámek (strana lidová), K. Gottwald (KSC), V. Široký (KSS) a J. Ursíny (Demokratická strana) jako místopředsedové. Ministry byli jmenováni J. Masaryk (zahraničních věcí) gen. L. Svoboda (národní obrany), H. Ripka (zahraničního obchodu), V. Nosek (vnitřní), V. Šrobár (financí), Z. Nejedlý (školy a národní osvěty), J. Stránský (spravedlnosti), V. Kopecký (informací), B. Laušman (průmyslu), J. Ďuriš (zemědělství), I. Pietor (vnitřního obchodu), gen. A. Hasal (dopravy), F. Hála (pošt), J. Šoltézs (ochrany práce a sociální péče), A. Procházka (zdravotnictví), V. Majer (výživy). K institutu státních tajemníků stanovil Ústavní dekret prezidenta republiky č. 1/1945 Sb. zásadu, že v klíčových ministerstvech, pokud byl ministr Čech, byl státní tajemník Slovák a naopak. Dekret dále stanovil, že vláda je usnášení schopná, je-li přítomna nadpoloviční většina členů vlády. Pořadí ministerstev v dekretu bylo upraveno tak, že do popředí byla dána tři ministerstva, v nichž byli jmenováni státní tajemníci, pak „hlavní resorty politické v pořadí, v jakém byly za republiky, pak resorty hospodářské a na konec resorty péče sociální.“ Dekret předpokládal, že bude vydán zvláštní zákon o působnosti jednotlivých ministerstev. K jeho vydání však až do vytvoření Ústavodárného Národního shromáždění nedošlo a tato otázka se tak řídila prvorepublikovou úpravou (zejména pro ministerstva vnitra, zahraničních věcí, zdravotnictví a spravedlnosti) modifikovanou o moskevskou dohodu „struktury, organizace a osobního složení československé vlády Národní fronty Čechů a Slováků“ z 28. března 1945. Tento dokument totiž kromě osobního složení vlády obsahoval i vymezení působnosti některých resortů. Ve vládě zasedlo jen 5 členů londýnských exilových vlád a dosavadní předseda Právní rady A. Procházka.

K administrativnímu zajištění výše zmíněných zvýšených úkolů vlády v přechodném období byl zřízen příslušný administrativní aparát. I zde se jednalo o částečné převzetí předmnichovské úpravy kombinované s politickými změnami dohodnutými v Moskvě a Košicích. Nejprve bylo v Košicích již 5. dubna organizováno Presidium předsednictva vlády za vedení osobního tajemníka ministerského předsedy Fierlingera. Především zajišťovalo činnost Předsednictva včetně jeho schůzí a zápisů z nich (Dr. Kafka), a to zejména na základě jednacího řádu vlády a jejího předsednictva schváleného již 9. dubna 1945. Od 9. dubna se také hovoří v jednacím řádu i v praxi nikoli o presidiu nýbrž o Úřadu předsednictva vlády. Pro zajištění jeho fungování včetně zajištění kancelářských prostor, aut, benzínu, výplat a legitimací pro členy vlády byl zřízen Hospodářský úřad předsednictva vlády. Zaměstnanci ÚPV byli podřízeni předsedovi vlády, za práci Úřadu premiérovi odpovídal vedoucí ÚPV.

Prvním problémem byla otázka vhodných úředníků pro státní službu. Jednalo se mimo jiné o problém kolaborace a změněných politických poměrů. Již v Košicích byla proto při Ministerstvu vnitra vedeném komunistou V. Noskem zřízena zvláštní komise „pro prověřování státních a veřejných zaměstnanců“. V čele komise byl V. Nosek a jejími členy se stali náměstek ministerského předsedy J. David a ministři Laušman, Hála a Ďuriš. Úkolem komise bylo v ústředních orgánech veřejné správy „prověřit každého zaměstnance z hlediska jeho národní a státní spolehlivosti“. Jednalo se jak o dosud zařazené zaměstnance, tak zejména o všechny nově přijímané. Bez schválení v této komisi nemohl být nikdo považován za definitivně přijatého do „státních služeb“. Ve složení úřednického personálu se promítl princip pokud možno paritního zastoupení jednotlivých stran Národní fronty.

První poválečná vláda byla dne 6. listopadu 1945 reorganizována poté, co se sešlo k ustavující schůzi Prozatímní Národní shromáždění. V čele vlády zůstal ministerský předseda Zdeněk Fierlinger a i jinak byla vláda z velké části pokračováním první vlády Národní fronty. Po provedení voleb v květnu 1946 došlo k vytvoření vlády v čele s předsedou KSČ Klementem Gottwaldem. Fierlingerova vláda podala oficiálně demisi 19. června 1946 a to poté, co byl Ústavodárným Národním shromážděním jednomyslně zvolen prezidentem republiky Edvard Beneš. Beneš respektoval ústavní zvyklost a pověřil Gottwalda sestavením vlády, neboť KSČ se stala nejsilnější parlamentní stranou. Sestavení vlády však naráželo na obtíže zvýrazněné vítězstvím Demokratické strany ve volbách na Slovensku. Bylo třeba změnit dosavadní vztah Slovenské národní rady k ústřední vládě, což se 28. června stalo tzv. - Třetí pražskou dohodou. Poté již dohodě o osobním složení vlády nestálo nic v cestě a Gottwaldova vláda byla prezidentem jmenována 2. července 1946. Jednalo se o historický mezník v československém vývoji, neboť poprvé se do čela vlády dostal představitel komunistické strany.

Ve vládě zůstalo zachováno předsednictvo tvořené pěti náměstky předsedy vlády a reprezentující politické strany Národní fronty. Vláda měla celkem 26 členů, objevila se některá nová ministerstva, přibyli někteří noví ministři či došlo k jejich přesunům v rámci jednotlivých resortů. Nově zřízena byla ministerstva techniky a ministerstvo pro sjednocení zákonů. Odstraněna byla naopak funkce státního tajemníka v ministerstvu obrany. Gottwaldova vláda předstoupila před Ústavodárné Národní shromáždění dne 9. července 1946 s vládním programem, kterému se říká též Budovatelský program. Jádrem programu se stal dvouletý plán „hospodářské obnovy a výstavby republiky“ a příprava nové ústavy československého státu. Vláda se proto vyjádřila k zásadám ústavy, která měla zabezpečit „lidový“ a „skutečně demokratický“ ráz republiky, přebudování veřejné správy na základě národních výborů, ústavní zakotvení provedeného znárodnění, zajištění sociálních a občanských práv a provedení principu, že československý stát je národním státem Čechů a Slováků. Dvouletý hospodářský plán měl přinést dokončení obnovy válkou postižené

ekonomiky a to především na základě principů hospodářského plánování a státem řízené ekonomiky. To doplňovalo zdůraznění sociálních práv zejména dělníků a pracujících. Další části vládního programu přímo navazovaly na program Košický.

Úřad předsednictva vlády byl tedy zřízen zároveň s ustavením vlády Národní fronty v roce 1945. Obstarával úkoly, které plynuly ze styku vlády s prezidentem, Národním shromážděním, Slovenskou národní radou, zemskými národními výbory a politickými stranami. Dále vykonával funkci sekretariátu vlády a jejího předsednictva, sestavoval programy schůzí vlád, připravoval podklady, navrhoval formulace usnesení a jejich evidenci, koordinoval stanoviska ústředních orgánů, pořizoval zápisy. ÚPV se účastnil pracovních příprav a organizování všech oficiálních účastí předsedy vlády a jeho náměstků na veřejných událostech, sestavoval programy zahraničních návštěv a spolupracoval na dislokaci významných úřadů československých i zastupitelských úřadů cizích států. V letech 1945-46 se ÚPV organizačně dělil na 7 odborů – I. administrativní (1. odd. styk mezi vládou a Národním shromážděním, SNR a zemskými národními výbory, vojenské záležitosti, 2. odd. oficiální účast předsedy vlády a jeho náměstků na veřejných projevech a reprezentačních příležitostech, úřední cesty prezidenta republiky, předsedy vlády, jeho náměstků, oficiální návštěvy představitelů cizích států, 3. odd. protektoráty prezidenta, premiéra, členů vlády, čestné funkce, řády a vyznamenání, udělování titulů, 4. odd. osobní záležitosti zaměstnanců ÚPV správní agenda ÚPV, 5. odd. styk s ministerstvem informací, vedení knihovny, 6. odd. rozpočet ÚPV), II. politický (1. odd. organizace úřadu, kompetenční spory mezi odbory a mezi centrálními úřady, politické záležitosti, usnesení vlády, styk s politickými stranami a zájmovými organizacemi, meziministerské porady a komise, 2. odd. - národnostní - sledovalo stav národnostních skupin, statistiku, upravovalo pohraniční úseky, další náplní činnosti byla dislokace národnostních skupin, asimilace, státní občanství, emigrace, krajanské a kulturní potřeby slovanských menšin, 3. odd. – repatriační, 4. odd. – pro správu válečných křivd – škody z válečných událostí, leteckých útoků, nuceného přesídlení, politické, rasové nebo náboženské perzekuce, pečovalo o válečné poškozence a pozůstalé po obětech, 5. odd. – slezská kancelář – veškerá agenda Slezska), III. legislativně-právní připravoval schůze vlády a předsednictva vlády, svolával je, konal zde službu a pořizoval zápisy, zajišťoval vše, co souviselo s legislativními pracemi, technicky, prakticky i teoreticky (měl celkem 5 oddělení, mezi něž byla rozdělena agenda jednotlivých resortů), IV. národohospodářský – měla na starosti koordinaci činností jednotlivých ústředních úřadů na poli hospodářském (celkem měl 9 odborů podle jednotlivých úseků národního hospodářství). Tento odbor byl roku 1946 zrušen a jeho působnost přejal Generální sekretariát Hospodářské rady. V. byl odbor personální (1. odd. připravovalo schůze pro personální komitét ministrů, svolávalo jej a konalo zde službu, dále mělo na starosti meziministerské úřednické komise, zabývalo se všeobecnými zásadami personální politiky, sledovalo platové a služební poměry státních a jiných veřejných zaměstnanců, 2. odd. normativní úprava hmotných a služebních poměrů státních a veřejných zaměstnanců, 3. a 4. odd. přezkoumávání osobních návrhů ministerstev, Nejvyššího správního soudu a Nejvyššího úřadu cenového). VI. odbor byl určen pro věci slovenské (1. odd. legislativně-právní, 2. administrativní a personální, 3. národohospodářské a sociální, 4. kulturní). Poslední VII. odbor měl na starosti mezinárodní otázky, zastupoval vládu při zahraničních událostech (1. odd. připravovalo mírovou konferenci, 2. odd. mezinárodní smlouvy a dohody, zřizovalo čs. zastupitelské úřady a jmenovalo tituláře).

Řada úřednických míst byla zpočátku obsazena osobnostmi, které se podílely na fungování čs. státního zřízení v Londýně. Osobním tajemníkem místopředsedy vlády Josefa Davida se stal již zmiňovaný Dr. Jan Stránský, vedoucím legislativně-právního odboru Dr. Pavel Koerbel, který byl klíčovou osobností nejen pro legislativní otázky v Londýně i Praze, ale také pro

obnovení činnosti svobodných zednářů v Československu, o něž se zasloužil měrou vrchovatou, vedoucím národohospodářského odboru se stal ing. dr. Eduard Outrata, v třetím oddělení tohoto odboru obsadil vedoucí funkci ing. dr. Emanuel Sahánek, jehož jméno již bylo rovněž několikrát zmíněno, sedmý odbor řídil Dr. Jiří Zedwitz, pravá ruka exilového premiéra Šrámka. Netrvalo dlouho a řada těchto osob díky různým reorganizacím ÚPV opustila. Posledním ve funkci zbyl až do roku 1948 nepostradatelný Pavel Koerbel.

V letech 1946-47 došlo k řadě změn, především v odboru slovenském, který byl na sklonku roku 1946 nakonec zrušen a jeho agenda byla rozdělena mezi politický a legislativně-právní odbor. Všechny slovenské věci vyřizovali slovenští úředníci. Zároveň byl ve stejné době zrušen VII. odbor pro mezinárodní otázky. Pravomoci ÚPV však značně posílily a sice zřízením Ústřední plánovací komise. Tím se totiž Úřad přeměnil z administrativního na kontrolní. V čele stál vedoucí Úřadu předsednictva vlády, který měl k dispozici dva tajemníky – jednoho pro administrativní činnost, druhého pro činnost operativní.

Úřad předsednictva vlády nadále sídlil na levém břehu Vltavy, přesunul se však do prostornější a vhodnější Strakovy akademie, velkého a honosného sídla, kde již v meziválečném období úřadovaly některé odbory řady ministerstev. V tomto novém sídle se však muselo vyřešit také mnoho záležitostí, které souvisely s předchozí epochou úřadování, a to jak s přebíráním dědictví po protektorátní vládě, tak s uzavřením činnosti exilové. A nejednalo se jen o dědictví v obrazném slova smyslu (např. řada záležitostí týkající se úhrad repatriace čs. politiků i úředníků z emigrace domů, jež byla mnohdy účtována k tíži ÚPV, podobně uhrazení dluhu za kremaci protektorátního vyslance v Berlíně Františka Chvalkovského), ale také o věci hmatatelné – movitý majetek a písemnosti. Na Úřadu předsednictva vlády dočasně skončily nejen archiválie londýnské vlády, ale také Státní rady, přičemž pro nahlížení do nich panoval přísný režim. Vedle toho do Strakovy akademie dorazily tři bedny s obrazy a starožitnostmi, které pro vládu během pobytu v Londýně pořídil exilový premiér Šrámek i jiní členové vlády. Protože byly neodborně zabaleny, došlo během cesty k jejich značnému poškození, některé byly zničeny naprosto totálně (svícny, starožitné hodiny, čínské vázy, zrcadla).

Do služeb ÚPV přešla většina zaměstnanců (12 osob, další 4 vysocí úředníci přešli do služeb jiných ministerstev) i věcného zařízení a inventáře protektorátního sekretariátu předsedy vlády. Jednalo se třeba o pět služebních aut Tatra (jedno z nich byla legendární Hadimrška, jiné bylo předěláno na dřevoplyn, nejlepší vůz z této kolekce používal předseda protektorátní vlády A. Eliáš a od jeho zatčení stálo na dvoře v Kolowratském paláci), sedm radiopřijímačů, telefonní přístroje i ústředny, trezory, nábytek, ale také umělecké předměty, či stříbrné přibory. ÚPV převzal po protektorátním sekretariátu i hotovost a vkladní knížky Živnostenské banky, na nichž byly vázány prostředky fondů, s nimiž disponoval protektorátní premiér. Celkem se jednalo – podle stavu k 5. květnu 1945 - o necelých 7 milionů korun. Strakova akademie byla tedy „zabydlena“ nejen „starými“ a „novými“ úředníky, ale to samé platilo i pro věci...